



În preajma bicentenarului nașterii lui Dostoievski (30 octombrie s.v.) propunem cititorilor noștri câteva texte comemorative. Pentru autorul nostru, disoluția vizibilă a Sfintei Rusii începe cu disoluția morală a elitelor occidentalizante. Ea smintește pe ‘cei mici’ și stinge adesea scânteia amintirii de Dumnezeu din sufletele celor umiliți și obidiți. Ivan Karamazov îl corupe pe Smerdeakov și este la un pas de a-i corupe și pe copiii aruncați de “soartă” între el și Aleoșa, probabil pentru că el însuși s-a format în sfera Marelui Inchizitor, mai degrabă decât în a starețului Zosima. În alt context și în altă cheie, disoluția elitelor este urmărită până dincolo de mormânt. Avem în vedere mica fantezie satirică nu fără accente macabre “Bobok”, a cărei lectură o propunem astăzi. Pentru unii comentatori de calibru, poate mai aplecați spre “social”, Bobok este pilula cea mai amară din întregul corpus dostoievskian. Pentru alții, poate mai captivați la efectele holografice, este o minilume de umbre ale multor tipuri de personaje și teme specifice autorului. În orice caz, este o probă de virtuozitate polemică devenită de neocolit. Numeroase aluzii, mai ales din preambul și încheiere (a căror sesizare intuitivă este în general la îndemâna cititorului neasistat), arată că este vorba de o replică dată în viul duelului, celor exasperați de scrieri ca Demonii și Jurnalul de scriitor până la a-și găsi satisfacția doar în “psihanalizarea” avant la lettre nu numai a autorului, ci și a celebrului său portret, tocmai finalizat și expus de pictorul V.G. Perov. În cele din urmă, credem că Bobok este o piesă de rezistență din canonul dostoievskian al firii căzute și pentru că tema disoluției elitelor nu poate fi decât mereu actuală, în lumea valorilor invertite numită Modernitate. Fără a sugera că Dostoievski ar fi mers numaidecât atât de departe și, mai ales, fără a uita că, pe frontul mai introspectiv din ansamblul scrierilor sale, îndărătul fiecărui zâmbet al autorului (fie și de polemist reductabil, uneori aparent nemilos) se ascunde undeva, cândva, o lacrimă interioară. (S.T.V.)

F.M. Dostoievski

din Jurnalul unui scriitor (1873)

BOBOK

De astă dată public Însemnările unei persoane. Nu sunt eu aceea, e cu totul altcineva. Cred că de o altă introducere nu mai e nevoie.

Însemnările unei persoane.

Acum vreo trei zile, Semion Ardalionovici mi-o trânteste:

— Ascultă, Ivan Ivanâci, ai de gând să fii vreodată lucid? Ciudată pretenție. Eu nu mă supăr, sunt un om timid, dar uite că m-au făcut și nebun. Așa, din întâmplare, mi-a făcut un pictor portretul: „oricum, zice, ești și tu scriitor”... Eu m-am lăsat și el i-a dat drumul. Citesc: „Duceți-vă să vedeți pe individul ăsta bolnăvicios, aflat la un pas de nebunie”.

Să zicem, dar chiar așa, o și dai la tipar? În presă trebuie să fie ceva înălțător, e nevoie de idealuri și când colo... Zi-le cel puțin, mai pe ocolite, că de aia, ai stil. Dar nu, pe ocolite nu mai vrea. În ziua de azi se duce și umorul și stilul subțire și cum înjură unul cum se zice că-i spiritual. Nu mă supăr, nu sunt cine știe ce scriitor ca să mă apuce nebunia. Am scris o nuvelă – n-au publicat-o. Am scris un foileton – l-au respins. Am dus o mulțime de foiletoane din astea prin fel de fel de redacții, nu le-au primit nicăieri: sare, zic, n-ai sare.

— Și ce fel de sare ai vrea, îl întreb eu ironic, atică? Nici nu pricepe. Mai mult, de asta mă ocup să le traduc librarilor din franțuzește. Și scriu și reclame pentru negustori: „O raritate! Ceai roșu, de pe plantațiile proprii!” cică... Pentru panegiricul excelenței-saile răposatul Piotr Matveici am înhățat un ciubuc gras. „Cucoanelor le place arta”, asta am făcut-o la comanda unui librar. Ei, cărți din astea am scos vreo șase bucăți în viața, mea. Vreau să adun bons-mots-urie lui Voltaire, dar mi-e teamă că ai noștri o să spună că-s cam fade. Ce Voltaire, azi e cu bâta, nu e cu Voltaire! Și-au sfărâmat unul altuia ultimii dinți din gură. Ei, asta e toată activitatea mea literară. Doar că mai trimit pe gratis scrisori prin redacții, cu semnătura mea întregă. Îi îndrum, le dau și sfaturi, îi critic și le arăt cum și pe unde să meargă. La o redacție am trimis săptămâna trecută a patruzecoa scrisoare din ultimii doi ani. Numai pe timbre am cheltuit patru ruble. Am un caracter parșiv, asta e.

Cred că pictorul nu mi-a făcut portretul de dragul literaturii, ci că am doi negi simetrici pe frunte: e un fenomen. Idei n-au, așa că au început să călărească fenomene. Și ce bine i-au ieșit negii, ca vii! Asta numesc ei realism.

Și dacă e s-o dăm pe nebunie, anul trecut la noi au fost o mulțime făcuți nebuni. Și cu ce stil: „Au un asemenea, cică, talent original... Și uite ce-a ieșit pân-la urmă... de altfel, de altfel, se cam prevedea de mai multă vreme...” asta e încă făcută cu viclenie, așa că dacă e s-o iei ca artă pură, poți să și lauzi. Da și deodată se întorc ăia și mai deștepți. Asta e, că de înnebunit te înnebunesc la noi, dar mai deștept încă n-au făcut pe nimeni.

Cel mai deștept, zic eu, e ăla care cel puțin o dată pe lună zice despre el că e prost – e o atitudine de care n-a mai auzit nimeni astăzi! Înainte, cel puțin, un prost știa măcar o dată pe an

că e prost; ei da, dar acum nimic. Și așa au încurcat lucrurile că nu mai știi care e prost care e deștept. Au făcut-o special.

Mi-amintesc o glumă spaniolă, când au făcut frațujii, acum două secole jumate, prima casă de nebuni: „Și-au băgat toți proștii într-o casă specială ca „să se convingă că ei sunt oameni deștepți”...Așa e: îl bagi pe altul într-o casă de nebuni, asta nu înseamnă că ești deștept. „K. a înnebunit, înseamnă că acum noi suntem deștepți.” Nu, încă nu înseamnă.

De altfel, dracu să... Ce tot mă sucesc cu mintea asta, tot bombănesc și bombănesc. Că s-a săturat și servitoarea de mine.

A dat aseară un prieten pe la mine: „ți s-a schimbat stilul, zice. C. Cam tăiat, așa. Tot tai, tai și iese o propoziție incidentală, pe urmă de incidența asta mai lipești o incidență, pe urmă bagi ceva în paranteze, pe urmă iar tai și tai...”

Prietenul are dreptate. Se întâmplă ceva cu mine. Mi se schimbă și caracterul, mă doare și capul. Încep să văd și să aud niște chestii ciudate. Parcă n-ar fi chiar voci, ceva așa: „bobok, bobok, bobok.”

Ce bobok? Trebuie să mă și distrez.

M-am dus să mă distrez și am nimerit la o înmormântare. O rudă îndepărtată. Oricum, un consilier de colegiu. Văduva, cinci fiice, toate nemăritate. Dacă e să socotești numai ghetele și cât te costă! Răposatul mai ciugulea, dar acum pensioara și gata. O să-și mai vâre coada-ntr-o picioare. Pe mine întotdeauna m-au primit prost. Nu m-aș fi dus nici acum, dacă nu era un caz mai special. Până la cimitir m-am dus în rând cu alții, mă evită și-și dau aere. Uniforma mea e într-adevăr destul de prăpădită. Cred că n-am mai fost la cimitir de vreo douășcinci de ani; ce locșor!

În primul rând e odoarea. S-au dus vreo cincișpe răposăți. Lințolii de fel de fel de calitate, erau și două catafalcuri – la un general și la un știu ce cucoană. Multe fețe triste și multa tristețe ipocrită, dar și multă bucurie sinceră. Duhovnicii n-au de ce să se plângă – sunt venituri bune.

Dar ce miros e... N-aș vrea să fiu față bisericească pe-aici.

M-am uitat cu prudență la fața răposaiților, nu prea mă bizui pe sensibilitatea mea. Sunt unele expresii blânde, sunt și unele neplăcute. În general, zâmbetele nu prea sunt bune, iar la unii chiar de loc. Nu-mi plac, îi visez noaptea.

În timpul liturghiei am ieșit din biserică. La aer: era o zi cam cenușie, dar uscată. Și mai era și frig, oricum e octombrie. M-am plimbat printre morminte. Sunt de diverse ranguri. Rangul trei costă treizeci de ruble: e și onorabil și nu e nici prea scump. Primele două ranguri sunt în biserică și sub pridvor, ei, da, dar astea te frig. În ziua aceea s-au făcut șase înmormântări de rangul trei, printre care și a generalului și a cucoanei.

M-am uitat în morminte – e groaznic: o apă și ce apă! E cu totul verde și... Ei, da ce să mai vorbim! Groparul tot timpul o scotea cu un ispol. Cât a mai ținut slujba am ieșit să mă plimb pe afară. Cum ieși e imediat un azil și puțin mai încolo e și un local. Cârциumioara nu e prea rea, merge – poți să iei și o gustare și altceva. Erau o groază din cei veniți da înmormântare. Am observat multă veselie și însuflețire sinceră. Am luat o gustare și un aperitiv.

Pe urmă am luat parte personal la ducerea coșciugului din biserică la mormânt. De ce-or fi răposaiții așa de grei în coșciug? Se spune că e din cauza nu știu cărei inerții, că trupul nu mai e dirijat de... Sau o altă prostie de asta, e în contradicție cu mecanica și cu bunul simț. Nu-mi place când oamenii care n-au decât o cultură generală se bagă să rezolve tot felul de treburi de specialitate și la noi asta se întâmplă în tot locul. Civili vor să discute despre treburi militare și chiar feldmareșale, iar oamenii cu o pregătire inginerească discută cu precădere despre filosofie și economie politică.

La masă nu m-am dus. Sunt un om mândru și dacă ăștia mă primesc numai în cazuri extraordinare, ce să mai mă fâțâi pe la mese, fie ele și de înmormântare? Nu pricep însă de ce am mai rămas la cimitir; m-am așezat pe monument și am căzut corespunzător pe gânduri.

Am început cu expoziția din Moscova și am terminat-o cu uimirea, luată în general, ca o temă. Uite la ce concluzie am ajuns cu „uimirea”: „E, desigur, o prostie, să te miri de orice, e mult mai elegant să nu te miri de nimic, pentru că asta e socotit de bon-ton. Dar nu cred că e chiar așa. Cred că a nu te mira de nimic e o prostie și mai mare decât a te mira de orice. Și mai e ceva:

dacă nu te miri de nimic e aproape același lucru ca și cum n-ai respecta nimic. Un prost nici nu poate să respecte.”

— Da, înainte de toate vreau să respect. Râvnesc să respect, mi-a spus acum câteva zile un cunoscut.

Râvnește el să respecte! Doamne Dumnezeule, m-am gândit eu, ce s-ar alege de tine, dacă ai îndrăzni să publici asta.

Și-atunci am ațipit. Nu-mi place să citesc inscripțiile de pe morminte, sunt și ele veșnice. Pe o lespede de lângă mine era un sandwich din care s-a mâncat o bucată – e și idiot și mai e și nelalocul său. L-am aruncat pe pământ, că nu e pâine. Nu e decât un sandwich. De altfel, mi se pare că nu e păcat să arunci pâinea pe pământ, e păcat s-o arunci pe dușumea. Trebuie să mă uit în almanahul lui Suvorin.

Cred că am stat mult, chiar prea mult, adică m-am întins pe o piatră lungă în chip de coșciug de marmură. Și cum s-o fi făcut că ajm început să aud fel de fel de lucruri? Mai întâi le-am tratat cu indiferență și dispreț. Discuția însă a continuat. Aud că sunt niște sunete surde, de parcă le sunt gurile acoperite cu niște perne. Mă trezesc, mă așez și încep să ascult cu atenție

— Așa nu se poate, excelență. V-ați anunțat cupele, eu o iau de bună și deodată se dovedește că aveți un șapte de carou. Trebuia să ne fi înțeles înainte în privința carourilor.

— Adică să jucăm pe dinafară, nu? Ce plăcere e asta!

— Nu se poate, excelență, nu se poate așa, fără nici un fel de garanții. Trebuie neapărat să fie o mână moartă.

— De unde mână moartă aici?

Ce aroganță! E și ciudat și neașteptat. O voce era așa, gravă și solidă, ailaltă parcă puțin îndulcită, n-aș fi crezut, dacă n-aș fi auzit cu urechile mele. La masa de după înmormântare parcă n-am fost. Atunci cine joacă preferanță aici și cine e generalul? Că se auzea din morminte, în asta nu era nici o îndoială. M-am aplecat și am citit următoarea inscripție pe mormânt: „Aici odihnește trupul general-maiorului Pervoedov. Cavaler al ordinelor. Și al ordinelor. Hm. A decedat în luna august anul curent. În vârstă de cincizeci și șapte. Odihniți-vă, oseminte dragi, până la dimineața cea fericită!”

Hm, drace, chiar e un general! Pe un alt mormânt, de unde venea vocea aia lingușitoare, nu se pusese încă monumentul, nu era decât o lespede, probabil că era vreunul nou. După voce trebuia să fie vreun consilier.

— Oh-ho-ho-ho! Se auzi o voce cu totul nouă de data asta, la vreo cinci stânjeni de general și dintr-un mormânt proaspăt de tot – o voce bărbătească și cam din popor, dar dreasă într-o manieră evlavioasă și smerită.

— Oh-ho-ho-ho!

— Ah, ăsta iar sughițe! S-a auzit deodată o voce nemulțumită și arogantă, parcă a unei doamne din lumea mare. Ce pedeapsă pentru mine să stau lângă negustorul ăsta!

— Nici măcar n-am sughițat, că nici de mâncat n-am mâncat nimic aici; așa mi-e felul. Și dumneata, cucoană, tot nu poți să te lași de mofturile dumitale!

— La ce te-ai mai așezat aici?

— M-au pus, m-a pus soția și copiii mei ai mititei, că nu m-am așezat singur aici. E marea taină a morții! Și nu m-aș fi așezat lângă dumneata să mă-mbraci în aur, sunt aici că am plătit cu capitalul meu, dacă e s-o iei după preț, că la noi atât lucru se poate ca să plătim un mormânt de rangul trei.

— Ai făcut bani, i-ai înșelat pe oameni?

— Te-nșală omul pe dumneata, că dacă din ianuarie nu mi-ai plătit nici un fel de sumă! E trecută acolo în prăvălie toată datoria dumatăle.

— Ei, asta e o prostie, să cauți să-ți strângi datoriile aici, chiar că e prostie! Du-te sus. Vorbește cu nepoată-mea: ea e moștenitoarea.

— Unde să mai vorbești acu și unde să te mai duci? Am pășit amândoi pragul și în fața judecății Domnului suntem egali cu păcatele noastre.

— Păcatele noastre! Îl îngână cu dispreț răposata. Și să nu mai îndrăznești să discuți cu mine!

— Oh-ho-ho-ho!

— Dar negustorul ăsta ascultă de cucoană, excelență.

— Și de ce să n-asculte?

— Nu se știe de ce, excelență? Ce, nu e altă ordine aici?

— Care altă ordine?

— Păi, ca să zic așa, suntem morți, excelență.

— Ah, da! Totuși ordinea e...

Ei, da, ce să zic, m-au liniștit cu asta! Dacă ăștia de aici au ajuns așa, ce să mai vorbim de cei de deasupra? Ce chestie, domnule! Am continuat totuși să ascult, dar cu o mare indignare.

— Ei, da eu aș mai trăi! Ei, da... Știți... Eu aș mai trăi! S-a auzit deodată o voce nouă, de undeva dintre general și cucoana aceea nervoasă.

— Auziți, excelență, ăsta al nostru iar a dat-o pe-a lui. Tace câte trei zile-n șir și deodată-i dă drumul: „Eu aș mai trăi, ei da, eu aș mai trăi!” Și o spune, știți, cu o poftă, hi-hi!

— Și cu neseriozitate.

— Îl dă gata, excelență și știți începe să adoarmă, începe să adoarmă de tot, e aici din aprilie și deodată iar o dă pe a lui „Aș mai trăi!”

— E mare plictiseală, totuși, remarcă excelența-sa.

— Este, excelență, poate să ne luăm iar de Avdotia Ignatievna, hi-hi?

— Ei, nu, te rog. Nu pot s-o sufăr; pe scandalagioaica asta îngâmfată.

— Iar eu, dimpotrivă, nu pot să sufăr pe niciunul din voi, le răspunse cu dispreț scandalagioaica. Sunteți amândoi nemaipomenit de plictisitori și nu știți să povestiți nimic sublim. Cunosc eu, excelență și te rog să nu mai faci pe grozavul, o istorioară despre dumneata, cum te-a măturat într-o dimineață un lacheu cu o perie de sub un pat de oameni căsătoriți.

— Ce femeie ticăloasă! Mormăie generalul printre dinți.

— Scumpă Avdotia Ignatievna, începuse deodată să se vaite din nou negustorul, cuconița mea dragă, spune-mi te rog și mă iartă: pentru păcatele mele ispășesc eu ceva eu aici sau e alt-ceva care se petrece...?

— Iar o dă pe-a lui, am presimțit eu asta, că-i simt mirosul, că miroase și se mai și sucește.

— Nu mă sucesc eu, coniuță scumpă și nu e nici un fel de miros special de la mine, că m-am păstrat întreg cu tot trupul meu, dumneata, însă, coniuță, ai și început să fii atinsă și de asta e și mirosul ăsta de nu se mai poate, chiar și pentru locurile astea. Din politețe numai nu zic nimic.

— Ah.

— Calomniator ticălos! El miroase de te trăsnește și mai zice de mine.

— Oh-ho-ho-ho! Ah, de s-ar face odată patruzeci de zile: Voci înlăcrimate aud de deasupra mea, vaietul soției și plânsul încet al copiilor...

— N-au de ce să plângă: o să-și umple burțile cu colivă și-o să plece. Ah, măcar de s-ar trezi cineva!

— Avdotia Ignatievna, începuse funcționarul lingușitor. Mai stați puțin c-o să-nceapă ăștia noi.

— Sunt și tineri printre ei?

— Sunt și tineri, Avdotia Ignatievna. Chiar și tineri de tot.

— Ah, ce bine ar fi!

— Dar ce, n-au început încă? Se interesă excelența-sa.

— Păi nici ai de acum două zile nu s-au trezit încă, excelență, știți dumneavoastră cum e, uneori tac câte o săptămână întreagă. Că altfel pe vreo zece stânjeni de lângă noi nu-s decât tot de ăștia de anul trecut.

— Da, e interesant.

— Uitați-vă, excelență, astăzi l-au îngropat pe consilierul intim titular Tarasevici. Mi-am dat seama după voce. Li cunosc nepotul, el i-a coborât coșciugul.

— Hm și unde e?

— La vreo cinci pași de dumneavoastră, excelență, mai la stânga, să faceți cunoștință.

— Hm, nu prea, n-o să-ncep eu primul.

— Lăsați că-ncepe el, excelență. O să fie chiar flatat, însărcinați-mă pe mine, excelență și eu...

— Vai, vai... Vai, ce-am pățit. Începe deodată să geamă o voce nouă și speriată.

— E unul nou, excelență, unul nou, slavă Domnului și ce repede! Uneori tac și câte o săptămână.

— Ah, mi se pare că e un bărbat tânăr! Chițcăi Avdotia Ignatievna.

— Eu... Eu... Eu am avut o complicație și deodată așa de brusc! A început să gângurească din nou tânărul. Chiar în ajun mi-a spus Schultz: ai, zice, o complicație și deodată spre dimineață am și murit. Vai! Vai!

— Ei, nu-i nimic de făcut, tinere, spuse binevoitor generalul, bucurându-se probabil de un om nou, trebuie să te împaci cu asta. Fii binevenit în, ca să zic așa, valea noastră a lui Iosafat. Suntem oameni buni, o să ne cunoști și-o să ne prețuiești. General-maior Vasili Vasilici Pervoedov la dispoziția dumată.

— Vai, nu! Nu, nu, nu vreau. Am fost la Schultz, știți, am avut o complicație, mai întâi m-a apucat pieptul și am început să tușesc, pe urmă, am răcit: și pieptul și gripa și deodată, cu totul și cu totul neașteptat... Mai ales asta e, că a fost cu totul și cu totul neașteptat.

— Zici că mai întâi te-a luat cu pieptul, se amestecă în discuție cu blândețe funcționarul, dorind parcă să-l încurajeze pe cel nou.

— Da, pieptul și flegma și pe urmă deodată n-a mai fost flegmă și pieptul... Și nu pot să respir... Și știți...

— Știu, știu. Dacă a fost pieptul, mai bine te-ai fi dus la Ek, nu la Schultz.

— Eu știți m-am tot gândit să mă duc la Botkin... Și deodată...

— Ei, nu, Botkin te arde! Remarcă generalul.

— Vai, nu, nu, te arde de loc, am auzit că e așa de atent. Și-ți prezice tot ce o să fie.

— Excelența-sa se referă la preț, remarcă funcționarul.

— Vai, nu-i așa, nu-ți ia decât trei ruble și te examinează. Și-ți dă rețetă... Și am vrut neapărat, pentru că mi s-a spus... Ce să fac, domnilor, să mă duc la Ek sau la Botkin?

— Ce? Unde? Începu să se agite generalul, râzând cu plăcere. Funcționarul îl acompania în falset.

— Băiatul meu drag, băiat scump și drag, vai cât te iubesc! Chitea entuziasmată Avdotia Ignatievna. Să-l fi pus pe unul ca el lângă mine.

Ei, nu, asta nu mai pot să permit! Și mortul ăsta de acum! Dar trebuie să mai aștept și să nu mă grăbesc cu concluziile. Mucosul ăsta nou – îl țin minte de azi din coșciug, avea o figură de pui de găină speriat, cea mai scârboasă cu putință! Dar, să vedem mai departe.

Mai departe însă a început o aiureală că nici n-am mai reținut totul, că s-au trezit mai mulți deodată, s-a trezit un funcționar, fusese consilier de stat și a început imediat să discute cu generalul despre proiectul noii subcomisii din ministerul de... Și despre posibila transferare a unor persoane de răspundere în urma subcomisiei și asta l-a distrat mult pe general. Recunosc că am aflat și eu o mulțime de lucruri noi, de m-am și mirat pe ce căi poți să afli noutăți administrative în capitala noastră. Pe urmă s-a trezit pe jumătate un inginer, care, însă, multă vreme a mormăit tot felul de prostii, așa că ai noștri nici nu s-au mai legat de el și l-au lăsat să mai stea. În fine, a manifestat simptome ale însuflețirii de mormânt doamna aceea din lumea bună, care a fost ținută de dimineață pe catafalc. Lebeziatnikov (pentru că ăsta e numele consilierului lingușitor și nevăzut de mine care a fost plasat lângă generalul Pervoedov) s-a agitat mult și s-a tot mirat ce repede se trezește toată lumea de data asta. Recunosc că m-am

mirat și eu. De altfel, unii din cei treziți au fost îngropați încă de alaltăieri, cum a fost cazul cu o fetișcană tânără de tot, cam de vreo șaispe ani, care tot chicotea... Chicotea abject și senzual.

— Excelență, se trezește domnia-sa consilierul intim Tarasevici! Anunță deodată Lebeziatnikov cu o grabă extremă.

— Cum? Ce? A molfăit disprețuitor cu o voce sâsâită consilierul intim brusc trezit. În sunetul vocii sale era ceva capricios și poruncitor. Am început să ascult cu multă curiozitate, pentru că în ultimile zile am auzit câte ceva despre acest Tarasevici, ceva cu totul ispititor și alarmant.

— Eu mi-s, excelență, deocamdată nu-s decât eu.

— Care e obiectul cererii și ce doriți?

— Nu doresc decât să aflu cum e sănătatea excelenței-voastre. La început, din neobișnuință, fiecare se simte aici ceva mai la strâmtoare... Generalul Pervoedov ar fi vrut să aibă onoarea să facă cunoștință cu excelențavoastră și speră ca.-

— Nu cunosc.

— Vai de mine, excelență, generalul Pervoedov, Vasili Vasilievici.

— Dumneata ești generalul Pervoedov?

— Nu, excelență, eu nu sunt decât consilierul Lebeziatnikov și sunt la dispoziția dumneavoastră, iar generalul Pervoedov...

— Prostii! Și te rog să mă lași în pace.

— Lasă, întrerupse, în fine, cu demnitate, generalul Pervoedov graba scârboasă a vecinului său de mormânt.

— Domnia-sa nu s-a trezit încă, excelență, trebuie să avem asta în vedere; din neobișnuință, înțelegeți; domnia-sa o să se trezească și atunci o să primească altfel...

— Lasă, i-a răspuns generalul.

— Vasili Vasilevici! Hei, excelență! A început deodată să țipe tare și pătimaș, chiar de lângă Avdotia Ignatievna, o voce cu totul nouă – o voce boierească și impertinentă, cu o pronunție la modă, puțin obosită și scandată obraznic; de două ore mă tot uit la voi toți, sunt de trei zile aici, mă ții minte Vasili Vasilevici? Sunt Klinevici, ne-am întâlnit la Volkonski, unde, nu știu de ce, erai primit și dumneata.

— Cum, contele Piotr Petrovici... Și dumneata... Atât de tânăr... Ce rău îmi pare.

— Și mie-mi pare rău, numai că mie mi-e egal și vreau să scot de aici tot ce se poate. Și nu sunt conte, sunt baron, numai baron. Suntem niște baroni râioși, din lachei, habar n-am de ce, mă doare-n cot... Eu nu sunt decât un ticălos din societatea pseudo-înaltă și toată lumea mă considera un „dulce polisson”... Taică-meu e un generălaș pe undeva, iar maică-mea a fost cândva primită en haut lieu. Împreună cu jidovul Siefel am dat drumul anul trecut la hârtoage false de cinci zeci de mii și pe urmă tot eu l-am denunțat, iar Iulka Charpentier de Lusignan a plecat cu toți banii la Bordeaux. Și închipuiți-vă, am fost aproape logodit, cu Șcevalevskaia, mai avea trei luni și împlinea șaispe ani, încă pe când era la institut i se dădea o zestre de nouăzeci de mii. Avdotia Ignatievna, mai ții minte cum m-ai stricat acum vreo cinșpe ani, când eram un paj de paișpe ani?

Ah, tu ești, nemernicule, e bine că te-a adus Dumnezeu măcar pe tine, că altfel aici e...

-Degeaba l-ai bănuț pe vecinul dumatle, comerciantul.

De miros urât... Tăceam și râdeam. E de la mine, că m-au îngropat într-un coșciug închis, cum m-au ținut.

Ah, ce mizerabil! Dar tot îmi pare bine, n-o să mă crezi, Klinevici, n-o să mă crezi de loc ce lipsă de viață și de spirit...

Bine, bine, am de gând să aranjez ceva original. Excelență, nu dumneata Pervoedov, cealaltă excelență, domnul Tarasevici, consilierul intim! Răspunde! Sunt Klinevici, ăla care te ducea în timpul postului la m-lle Furie, m-auzi?

— Te aud, Klinevici, și-mi pare foarte bine și te rog să mă crezi...

— Nu te cred nici de doi bani și mă doare-n cot. Eu, scumpe patriarh, te-aș strânge-n brațe, dar, slavă Domnului, nu se poate.

— Știți, domnilor, ce-a trântit acest grand-pere? A murit acu două sau trei zile și, imaginați-vă, a lăsat o lipsă de patru sute de mii. Bani pentru văduve și orfani și nu știu de ce era el singurul stăpân, așa că vreo opt ani nu i s-a făcut nici o revizie. Îmi închipui ce mutră fac ăia și cum îl pomenesc. Așa-i că e un gând voluptos? Mă miram eu tot anul din urmă, de unde are atâta putere desfrânată boșorogul ăsta de șaptes- de ani, podagros și găunos – și uite, s-a dezlegat misterul! Văduvele și orfanii ăștia, păi numai ideea asta și tot trebuia să-l aprindă!... Eu am aflat mai demult toată tărășenia, eram singurul care știam, mi-a spus Charpentier și cum am aflat, de săptămâna sfântă, am și năvălit prietenește peste el: „Să te faci cu douășcinci de mii, că altfel îți pică mâine o revizie pe cap” și închipuiți-vă că n-a avut decât treizece mii, așa că se pare că a murit la timp. Grand-pere, grand-pere, m-auzi?

— Cher Klinevici, sunt absolut de acord cu dumneata și degeaba te-ai... Băgat în amănunte de astea. În viață e atâta suferință, durere și e atât de puțină răsplată... Am dorit să mă odihnesc, în fine și după câte-mi dau seama, sper să scot și de aici tot ce...

— Pun pariu că a și mirosit-o pe Catiche Berestova!

— Care... Care Catiche, tremură libidinos vocea bătrânului.

— A-a, care Catiche? Uite-o aici, în stânga, la cinci pași de mine și la zece de dumneata. De patru zile e aici și dacă ai știi, grand-pere ce ticăloasă mică e... de casă bună, educată, da-i un monstru, un monstru că nu se mai poate! Acolo n-am arătat-o la nimeni, numai eu știam de ea. Catiche, nu răspunzi?

— Hi-hi-hi! Răspunse cu sunet spart un glăscior de fată, iar s-a auzit în el ceva ca o înțepătură de ac. Hi-hi-hi!

— Și-i blon-du-ță? Gânguri abrupt în trei silabe grand-pere.

— Hi-hi-hi!

— Mie... Mie mai demult, gânduri, înnecându-se bătrânul, îmi plăcea gândul unei blonduțe... Așa de vreo cincispe am... Și chiar într-o împrejurare ca asta...

— Ce monstru! Exclamă Avdotia Ignatievna.

— Gata! Hotărî Klinevici, văd că avem un material excelent. O să ne aranjăm aici cum nu se poate mai bine. Totul e să ne petrecem vesel restul de timp, dar ce fel de timp? Hei, dumneata, care ești funcționar acolo, Lebeziatnikov parcă-ți zice!

— Lebeziatnikov, consilierul Lebeziatnikov, Semion Evseici, la dispoziția dumneavoastră, și-mi

pare foarte-foarte-foarte bine.

— Mă doare-n cot că-ți pare bine, dar mi se pare că le știi toate pe aici. Spune-mi, în primul rând (de ieri mă tot mir), cum se face că vorbim? De murit – am murit și totuși vorbim și parcă ne și mișcăm și în același timp parcă nu vorbim și nu ne mișcăm? Ce panglicărie e asta?

— Dacă ați dori, baroane, Platon Nikolaievici ar putea să vă explice mai bine decât mine.

— Care Platon Nikolaievici? N-o mai întinde, treci la chestiune.

— Platon Nikolaievici, filosoful nostru de ocazie, de-aici, e naturalist și magistrul. Are vreo câteva cărți de filosofie, dar uite că are trei luni și e gata să adoarmă de tot, așa că n-ai nici cum să-l mai miști. O dată pe săptămâna mormăie câteva cuvinte, dar care n-au nici o legătură.

— Treci la chestiune, treci la chestiune...!

— El explică totul foarte simplu și anume că acolo sus, cât am mai trăit, consideram greșit că moartea de acolo e moarte. Aici trupul parcă se mai însuflețește o dată, rămășițele vieții se concentrează, dar numai în conștiință. Nu știi cum să vă spun, viața continuă, parcă din inerție. Totul e concentrat, după părerea lui, în conștiință și continuă așa două, trei luni, uneori chiar și o jumătate de an... E, de pildă, unul aici, care s-a descompus aproape de tot, dar o dată la vreo șase săptămâni mai mormăie deodată câte un cuvânt, un cuvânt lipsit de orice sens. Nu știu ce bobok: „Bobok, bobok”...Înseamnă că mai pâlpâie o scânteie nevăzută de viață și în el.

— Ce prostie. Și cum se face că eu, care n-am simțul olfactiv, simt totuși mirosul?

— Asta e... he-he... In chestia asta filosoful nostru a luat-o razna. Când a venit vorba de miros, a zis că duhoarea care se simte e o duhoare morală, he-he! Cică e o duhoare a sufletului, ca în vreo două, trei luni să mai apuci să-ți dai seama... Și că asta e, ca să zic așa, ultima clemență... Dar mi se pare, baroane, că totul nu e decât o aiureală mistică, scuzabilă, sigur, în

situația lui...

— Ajunge, sunt convins că și restul e tot o prostie. Principalul e că avem două sau trei luni de viață și pe urmă e bobok. Vă propun să petrecem lunile astea două cât se poate de plăcut și de aceea să ne organizăm pe baze noi. Domnilor, propun să nu ne rușinăm de nimic!

— Ah! Da, da, să nu ne rușinăm de nimic! S-au auzit mai multe voci și, ceea ce e curios, s-au auzit și voci noi, ale celor care s-au trezit între timp, adică. Cu multă convingere și-a dat consimțământul basul răsunător al inginerului care s-a trezit de tot. Puștoaica Catiche a chicotit vesel.

— Ah, cât doresc să nu mă rușinez de nimic! A exclamat cu entuziasm Avdotia Ignatievna.

— Ați auzit? Dacă nici Avdotia Ignatievna nu mai vrea să se rușineze de nimic...!

— Nu, nu, nu, Klinevici, m-am mai rușinat eu, totuși acolo m-am mai rușinat, dar e teribil cât vreau să nu mă rușinez aici de nimic!

— Înțeleg, Klinevici, se auzi basul inginerului, dumneata propui să organizăm, ca să zic așa, viața de-aici, pe baze noi și raționale.

— Ei, nu mai pot eu de asta! Pentru chestia asta o să-l așteptăm pe Kudeiarov, l-au adus ieri. O să se trezească și o să vă explice totul. Ce figură e! O figură uriașă! Mâine, mi se pare, o să mai care aici un naturalist, probabil și un ofițer și dacă nu mă înșel după vreo trei, patru zile și un foiletonist, se pare cu redactorul-șef cu tot. De altfel, dracu să-i ia, dar o să ne strângem un grup aici și totul o să se aranjeze de la sine. Până una, alta vreau ca nimeni să nu mintă. Asta e tot ce vreau, pentru că ăsta e principalul. Pe pământ nu poți să trăiești fără să minți, pentru că viața și minciuna sunt sinonime, ei, dar aici, n-o să mințim și gata. Ei, drăcia dracului, trebuie să însemne și mormântul ăsta ceva! O să ne povestim cu voce tare istoriile și n-o să ne rușinăm de nimic. Eu am să povestesc primul. Știți, eu sunt un tip senzual. Toate astea sunt legate acolo sus cu niște sfori putrede. Jos sforile și să trăim lunile astea două în adevărul c el mai nerușinat! Să ne dezbrăcăm, să ne dezgolim!

— Să ne dezgolim, să ne dezgolim! Au început să țipe toate vocile!

— E îngrozitor, e îngrozitor cât vreau să mă dezgolesc, chițcăia Avdotia Ignatievna.

— Ah... Ah... Ah, văd că o să fie vesel aici, nu mai vreau la Ek!

— Ei, nu, eu aș mai trăi, ei, nu, știți, eu aș mai trăi!

— Hi-hi-hi! Chicotea Catiche.

— Principalul e că nimeni nu poate să ne interzică nimic și, deși văd că Pervoedov s-a supărat, dar aici n-are ce să-mi facă. Ești de acord, grand-pere?

— Cu totul și cu totul de acord și chiar cu o mare plăcere, dar cu condiția ca prima să înceapă Catiche să ne spună bi-o-grafia ei.

— Protestez! Protestez din răspuțeri, zise ferm generalul Pervoedov.

— Excelență! Începu să gângurească și să convingă, coborându-și vocea, ticălosul de Lebeziatnikov, cuprins de o emoție pripită. Excelență, așa e chiar mai bine pentru noi, dacă o să fim de acord. Aici, știți, e fata asta... Și, în sfârșit, toate figurile astea...

— Să zicem că fata, dar...

— E mai bine, excelență, zău că e mai bine! Ei, încercați și dumneavoastră așa, măcar de exemplu...

— Nici în mormânt nu te lasă-n pace...

— În primul rând, generale, în mormânt dumneata joci preferanță iar, în al doilea rând, ne doare pe toți în cot de dum-nea-ta, scanda Klinevici.

— Stimate domn, te rog să păstrezi măsura.

— Cum? Nici n-ai cum să mă atingi, iar eu pot să te-ntărât ca pe cățelușa lujlkăi. Și, în primul rând, domnilor, ce fel de general e el aici? Acolo a fost general, aici e vax!

— Nu sunt vax... Și aici am rămas tot...

— Aici o să putrezești în coșciug și o să rămână din dumneata șase nasturi de alamă.

Bravo, Klinevici, ha-ha-ha! Au început să urle în cor vocile.

— Eu mi-am servit împăratul... Am o spadă...

— E bună de-nțepat șoareci spada asta a dumitale și pe urmă n-ai scos-o niciodată din teacă.

— N-are importanță, făceam parte dintr-un întreg.

— Sunt fel de fel de părți ale întregului.

— Bravo, Klinevici, bravo, ha-ha-ha!

— Nu înțeleg ce-i cu spada, anunță inginerul.

— O să fugim de prusaci ca niște șobolani, o să ne facă praf! Țipă o voce îndepărtată și necunoscută mie, literalmente înecată de entuziasm.

— Domnule, spada este onoarea! Țipă generalul, dar în afară de mine nu l-a mai auzit nimeni. S-a ridicat un lung și neobosit urlet, scandal și vuiet și nu se auzeau decât țișetele nerăbdătoare până la isterie ale Avdotiei Ignatievna.

— Dar mai repede odată, mai repede! Ah, când o să-ncepem odată să nu ne mai rușinăm de nimic!

— Oh-ho-ho! Adevăr grăit-a că e un calvar al sufletului! Se auzi vocea unui om simplu și...

Și aici, am strănutat. S-a-ntâmpnat brusc și neintenționat, efectul însă a fost uluitor: s-a lăsat o tăcere mormântală și totul a dispărut ca un vis. Era într-adevăr o liniște ca de mormânt. Nu cred că li s-a făcut rușine de mine – s-au hotărât doar să nu le fie rușine de nimic! Am așteptat vreo cinci minute, dar n-a mai fost nimic, nici un cuvânt, nici un sunet. Nu se poate presupune nici să li s-ar fi făcut frică de un denunț la poliție, pentru că ce poate să facă poliția în cazul acesta? Conchid fără voia mea că trebuie să fi avut ei totuși o taină, necunoscută unui muritor și pe care o ascund cu grijă.

„Ei, mă gândii eu, drăguților, o să vă mai vizitez eui” și cu vorba asta am părăsit cimitirul.

Bicentenar Dostoievski: Disoluția elitelor

Scris de STV

Joi, 11 Noiembrie 2021 14:57

Nu, asta nu pot să admit, nu, adevăr vă spun, nu! Bobok nu mă intimidează (vedeți cum s-a dat de gol!)

Desfrâu într-un asemenea loc, desfrâuul ultimilor speranțe, desfrâuul unor cadavre vestejite și intrate în putrefacție și fără măcar să cruțe ultimile clipe ale conștiinței! Li s-au dat, li s-au părut clipele acestea și... Și mai ales, mai ales într-un asemenea loc! Nu, asta nu pot să admit.

O să mă duc și la alte ranguri de morminte, o să ascult peste tot. Asta e că trebuie să ascuți peste tot și nu numai dintr-un unghi, dacă vrei să-ți faci o idee. Poate c-am să dau și de ceva mai liniștitor.

Iar la ăștia mă-ntorc eu neapărat. Au promis să-și spună biografiile și diverse anecdote acolo. Ptiu! Dar mă duc, mă duc neapărat, e o problemă de conștiință!

Să duc asta la Grajdantin, că și acolo au publicat portretul unui redactor. Dacă mă publică...

(Proză scurtă apărută în revista Grajdantin [Cetățeanul] din 1873, al cărei redactor-șef era atunci Dostoievski. Traducere de Leonida Teodorescu preluată din Opere vol. 11, ed. Univers, 1974)